Nr 33. Kraków, 23 sierpnia 1919. Rok LVIII.

Redakcya: Kraków 9, Płuczki 28.
Telefon 3105.

Administracya: ul. Dunajewskiego 2.
Telefon 362.

Konto poczt. Kasy Oszczęd. 813.476.

Rękopisy zwraca się tylko w razie wyraźnego zastrzeżenia. Na rękopisie, czytelnie, po jednej stronie pisanym, należy z góry podać żądaną liczbę odbitek, których koszt oraz koszta klisz ponosi w całości autor.

PRZEGLĄD LEKARSKI

ORGAN URZĘDOWY TOWARZYSTWA LEKARSKIEGO KRAKOWSKIEGO I TOW. LEK. GALIC., ORGAN ZWIĄZKU POLSKIEGO LEKARZY I PRZYRODNIKÓW W PETERSBURGU, TOWARZYSTWA LEKARZY POLSKICH W KIJOWIE, CHICAGO, DETROIT CZASOWO ORGAN OBU IZB LEKARSKICH GALICYJSKICH
WYDAWANY CZASOWO TAKŻE W ZASTĘPSTWIE
LWOWSKIEGO TYGODNIKA LEKARSKIEGO
ORGANU TOW. LEKARZY GALICYJSKICH I TOW. LEKARSKIEGO LWOWSKIEGO
CZASOPISMO LEKARSKIE
ORGAN TOWARZ. LEKARSKICH PROWINCYONALNYCH KRÓLESTWA POLSKIEGO.
WYCHODZI CO SOBOTA.

Przedpłatę przyjmują w Krakowie Administracya i księgarnia S. A. Krzyżanowskiego, w Warszawie księgarnie Gebethnera i Wolfa, Wendego i Sp., nadto urzędy pocztowe austryackie i niemieckie.

Ogłoszenia przyjmuje Administracya. Cena ogłoszeń: 70 halerzy za wiersz petitowy lub jego miejsce

Przedpłata wynosi: rocznie K 60·—, półrocznie 30·—, kwartalnie K ·15·—.

Jeden numer osobno kosztuje 1·20 K.

Rok LVIII. Kraków, 23. sierpnia 1919. Nr. 33.

PRZEGLĄD LEKARSKI

ORGAN TOWARZYSTWA LEKARSKIEGO KRAKOWSKIEGO, TOWARZYSTWA LEKARZY GALICYJSKICH, ZWIĄZKU POLSKIEGO LEKARZY I PRZYRODNIKOW W PETERSBURGU, TOWARZYSTW LEK. POLSK. W KIJOWIE, CHICAGO I DETROIT, CZASOWO ORGAN OBU IZB LEKARSKICH GALICYJSKICH, WYDAWANY CZASOWO TAKŻE W ZASTĘPSTWIE »LWOWSKIEGO TYGODNIKA LEKARSKIEGO« ORGANU TOWARZYSTWA LEKARZY GALICYJSKICH I TOWARZYSTWA LEKARSKIEGO LWOWSKIEGO, ORAZ »CZASOPISMO LEKARSKIE« ORGAN TOWARZYSTW LEKARSKICH PROWINCYONALNYCH KRÓLESTWA POLSKIEGO.

Redaktor główny: **Prof. Dr Stanisław Ciechanowski.**

Choroby weneryczne i ich zwalczanie w czasie wojny (1915—1918)

podał

Dr Jan Papée

(według referatu dla Krajowej Rady zdrowia na posiedzeniu w dniu 11 stycznia 1919).

Choroby weneryczne już w latach przedwojennych wykazywały znaczny stopień rozpowszechnienia wśród ludności naszego kraju. Świadczą o tem sprawozdania Krajowej Rady zdrowia, sprawozdania ze szpitali powszechnych, które wykazywały ilość chorych wenerycznych w stosunku 15—20% ogółu leczonych w szpitalach, wreszcie wykazy z armii, podające ilość chorych wenerycznych w całem państwie na 60—64‰, ilość znacznie wyższą od armii niemieckiej, gdzie było 25·5‰, francuskiej 41·9‰ i rosyjskiej 42·4‰; w załogach garnizonujących w miastach galicyjskich ilość ta wahała się między 58 a 80‰.

W szpitalach powszechnych największą ilość chorych wykazywały miasta Lwów i Kraków, w kraju szerzyły się choroby weneryczne najsilniej w powiatach południowo-wschodnich, a mianowicie w powiecie stryjskim, nadwórniańskim, bohorodczańskim, kołomyjskim i kossowskim. Że te stosunki ulegną znacznemu pogorszeniu z chwilą wybuchu wojny, nie podlegało najmniejszej wątpliwości; wszakże wojna, rozluźniając stosunki rodzinne, zmuszając mężczyzn do opuszczania ognisk domowych i do ustawicznej zmiany miejsca pobytu, już tem samem stwarza dobre warunki do nabycia chorób wenerycznych; otwiera im z przybyciem wojsk szerokie wrota tam, gdzie one przedtem były rzadkością, a więc po wsiach i mniejszych siedliskach ludzkich. Na te następstwa wojny kraj nasz był w większym stopniu narażony, będąc ustawicznym terenem czteroletniej wojny, przez który przeciągały stale ogromne masy wojsk rozmaitej narodowości, rekrutujące się niemal z całej środkowej i wschodniej Europy.

Władze sanitarne krajowe, tak rządowe, jak autonomiczne i miejskie, zdając sobie sprawę z grożącego niebezpieczeństwa, wywołanego wzrostem chorób wenerycznych, rozpoczęły zaraz po ustaniu inwazyi rosyjskiej energiczną czynność w kierunku ich zwalczania.

Zanim podam plan tej akcyi i szereg zastosowanych środków, pragnę na podstawie dostępnych mi źródeł przedstawić liczbowo stan chorób w kraju.

Podanie dokładnej ilości chorób wenerycznych jest rzeczą bardzo trudną, a to z tego powodu, że choroby te nie podlegają obowiązkowi donoszenia. W obliczeniach naszych oprzeć się zatem możemy jedynie na cyfrach, uzyskanych z publicznych instytucyi leczniczych, jak szpitale, kliniki i ambulatorya; materyał, w ten sposób uzyskany, nie obejmuje, rzecz jasna, całości chorób wenerycznych.

Liczba chorych wenerycznych w krajowym szpitalu powszechnym we Lwowie wynosiła:

a) na oddziale męskim:

W r. 1913 — 875	w tem kiły 41%,	wrz. m. 11%,	trypra 40%
» 1914 — 689	» » 39%,	» 7%,	» 40%
» 1915 — 462	» » 33%,	» 25%,	» 36%
» 1916 — 356	» » 37%,	» 11%,	» 34%
» 1917 — 246	» » 47%,	» 9%,	» 36%
» 1918 — 354	» » 38%,	» 14%,	» 33%

reszta choroby płciowe nie weneryczne;

b) na oddziale kobiecym:

W r. 1913 — 733 chorych
» 1915 — 1656 »
» 1916, z końcem którego otwarto oddział weneryczny, prowadzony przez Towarzystwo Czerwonego Krzyża, razem na obu oddziałach 2298,
» 1917 — 2215 chorych,
W pierwszej połowie 1918 — 897 chorych.

Od roku 1915 liczba kobiet powiększa się bardzo i dochodzi do trzykrotnej w porównaniu z rokiem przedwojennym. Ilość leczonych mężczyzn się zmniejsza, co jest zupełnie zrozumiałe wobec toczącej się wojny i powołania mężczyzn pod broń.

Na oddziale kobiecym od czasu, kiedy zaprzestano odsyłać prostytutki do tutejszego szpitala, liczba się zmniejsza, a w ostatnich miesiącach roku 1918, kiedy biuro sanitarne było nieczynne, stan chorych wynosi 40.

Na oddziale męskim stan dzienny chorych wynosi obecnie 26 wenerycznych, w czasie przedwojennym stan ten wynosił 130, a w porze zimowej nawet 150 chorych.

W szpitalu powszechnym w Krakowie, według dat udzielonych przez Dra Waltera, liczba łóżek dla chorych wenerycznych wynosi 125 na obu oddziałach, t. j. męskim i żeńskim: z tego 65 dla kobiet, 60 dla mężczyzn; z tych 125 łóżek przeznaczonych jest dla chorób skórnych 20 na oddziale męskim, 25 na żeńskim.

Na oddziale kobiecym ilość chorych wenerycznych wynosiła:

W r. 1913 — 405, w tem prostytutek rejestr. i krytych 604, samozgłaszających się 178.
» 1914 (od 1. sierpnia) 188, w tem prostytutek rejestr. i krytych 145, samozgłaszających się 43.
» 1915 — 661, w tem prostytutek rejestr. i krytych 604 samozgłaszających się 57.
» 1916 — 693, w tem prostytutek rejestr. i krytych 552, samozgłaszających się 141.
» 1917 — 384, w tem prostytutek rejestr. i krytych 254, samozgłaszających się 130.
» 1918 — 164, w tem prostytutek rejestr. i krytych 104, samozgłaszających się 60.

Zwyżka, zaznaczająca się w r. 1915 i 1916, spowodowana była leczeniem kobiet, pochodzących z okupowanych części Królestwa polskiego, a przysyłanych przez komendy etapowe; były to kobiety, oddające się prostytucyi, w przeważnej części tajnej.

Według rozpoznania chorób było:

W r. 1914 przypadków kiły I i II 58·5%, wrz. m. 10·8%, trypra 26%
» 1915 » » I i II 55·2%, » 7·4%, » 32·3%
» 1916 » » I i II 65·6%, » 10·3%, » 20·7%
» 1917 » » I i II 73·9%, » 10·4%, » 12·7%
» 1918 do 31. lipca, przypadków kiły I i II 74·5%, wrz. m. 3·6%, trypra 17·6%.

Ruch chorych na oddziale męskim wynosił:

W r. 1912 chorych 408, z czego 357 wenerycznych, w tem kiły I i II 42·8%, wrzodu m. 16·6%, trypra 27·8%.
» 1914 (od 1. sierpnia) chorych 127, z czego 116 wenerycznych, w tem kiły 38·7%, wrzodu m. 14·6%, trypra 46·7%.
» 1915 chorych 118, z czego 105 wenerycznych, w tem kiły 55·2%, wrzodu m. 20·9%, trypra 24·9%.
» 1916 chorych 240, z czego 223 wenerycznych, w tem kiły 38·1%, wrzodu m. 21·5%, trypra 40·4%.
» 1917 chorych 203, z czego 189 wenerycznych, w tem kiły 48·%, wrzodu m. 17·9%, trypra 34%.

W r. 1918 do 31. lipca chorych 110, z czego 102 wenerycznych, w tem kiły 40·1%, wrzodu m. 24·5%, trypra 33·4%.

Daty ze szpitali prowincyonalnych, udzielone mi przez Dra Lenartowicza, wykazują znaczne wzmożenie się chorób wenerycznych w niektórych szpitalach, i to przeważnie kobiet. Do tych należą szpitale:

w Brodach (81 w r. 1913, 165 w r. 1915, 211 w r. 1916, 57 w r. 1917),

w Brzeżanach (135 w r. 1913, 124 w r. 1915, 263 w r. 1916, 156 w r. 1917, 29 w r. 1918).

w Przemyślanach (4 w r. 1913, 36 w r. 1916, 156 w r. 1917, 3 w r. 1918),

w Samborze (ze 107 w r. 1913 na 164 w r. 1916 i 145 w r. 1917),

w Sokalu (z 17 w r. 1913 na 88 i 51 w r. 1916 i 1917),

w Żółkwi (68 w r. 1913, 131 w r. 1916 i 133 w r. 1917).

Podwyższenie stanu chorych w Brodach, Brzeżanach i Sokalu należy objaśnić tem, że w tych miastach wojsko urządziło domy publiczne pod własnym zarządem i odsyłało tam chore prostytutki. Z chwilą zwinięcia tych domów w r. 1918 zaznacza się już spadek liczby chorych.

W innych szpitalach przybytek chorych nie jest tak wysoki, a w niektórych stan niższy; tu należą:

Drohobycz (267 w r. 1913, 79 w r. 1915, 237 w r. 1916, 335 w r. 1917).

Kossów (141 w r. 1913, 194 w r. 1915, 174 w r. 1917).

Stanisławów (616 w r. 1913, 600 w r. 1916, 514 w r. 1917, 224 w r. 1918).

Stryj (270 w r. 1913, 185 w r. 1915, 149 w r. 1919, 88 w r. 1917, 25 w r. 1918).

Turka (136 w r. 1913, 89 w r. 1916, 19 w r. 1917, 30 w r. 1918).

W szpitalu powszechnym w Tarnowie było leczonych chorych:

W r. 1913 mężczyzn 77, kobiet 126, razem 203, w tem przypadków kiły u mężczyzn 31%, u kobiet 30%.
» 1914 mężczyzn 14, kobiet 21, razem 35, w tem przypadków kiły u mężczyzn 50%, u kobiet 38%.
» 1915 mężczyzn 15, kobiet 131, razem 146, w tem przypadków kiły u mężczyzn 66%, u kobiet 38%.
» 1916 mężczyzn 42, kobiet 126, razem 168, w tem przypadków kiły u mężczyzn 45%, u kobiet 94%.
» 1917 mężczyzn 26, kobiet 162, razem 188, w tem przypadków kiły u mężczyzn 50%, u kobiet 43%.
» 1918 do 31. lipca mężczyzn 7, kobiet 62, razem 69, w tem przypadków kiły u mężczyzn 28%, u kobiet 43%.

W szpitalu w Rzeszowie ilość chorych wynosi:

W r. 1913 mężczyzn 40, kobiet 19, razem 59, w tem przypadków kiły u mężczyzn 60%, u kobiet 52%.
» 1914 mężczyzn 11, kobiet 7, razem 18, w tem przypadków kiły u mężczyzn 63%, u kobiet 57%.
» 1915 mężczyzn 7, kobiet 319, razem 326, w tem przypadków kiły u mężczyzn 80%, u kobiet 84%.
» 1916 mężczyzn 25, kobiet 82, razem 107, w tem przypadków kiły u mężczyzn 50%, u kobiet 68%.
» 1917 mężczyzn 22, kobiet 105, razem 127, w tem przypadków kiły u mężczyzn 68%, u kobiet 60%.
» 1918 do 31. lipca mężczyzn 12, kobiet 36, razem 48, w tem przypadków kiły u mężczyzn 75%, u kobiet 77%.

Szpital powszechny w Krośnie wykazuje: w r. 1913 chorych 30, w r. 1914 — 39, w r. 1915 — 14, w r. 1916 — 46, w r. 1917 — 41, w r. 1918 — 17, w tem przypadków kiły leczonych w okresie 5. letnim było 44 czyli 24%.

Szpital w Żywcu: w r. 1913 — 32 chorych, w r. 1915 — 41, w r. 1916 — 39, w r. 1917 — 38, w r. 1918 do 31. lipca 28, w tem za cały czas przypadków kiły 119 czyli 66%.

Szpital w Nowym Targu: w r. 1915 — 65 chorych, w r. 1916 — 82, w r. 1917 — 65, w r. 1918 do 31. lipca 19 chorych, stosunek przypadków kiły wynosi 52%.

Zwyżkę chorych stwierdzamy zatem w porównaniu z r. 1913 w Rzeszowie, zwłaszcza w r. 1915, a więc po ustąpieniu wojsk rosyjskich, w Krośnie, Żywcu i Nowym Targu, a podwyższenie stanu chorych spowodowała większa ilość kobiet, przedewszystkiem w Rzeszowie i Nowym Targu.

Szczegółów z reszty 23 szpitali prowincyonalnych (Biała, Bochnia, Bóbrka, Czortków, Dolina, Gorlice, Husiatyn, Jarosław, Jasło, Kałusz, Kołomyja, Lubaczów, Nowy Sącz, Podhajce, Przemyśl, Sanok, Skałat, Śniatyn, Tarnobrzeg, Tarnopol, Wadowice, Zaleszczyki, Złoczów) nie mogę podać, częścią z tej przyczyny, iż niektóre z nich były z powodu wojny nieczynne, częścią zaś z powodu trudności w uzyskaniu dat lub zniszczenia aktów szpitalnych.

Ambulatoryum kliniki dermatologicznej prof. Łukasiewicza we Lwowie nie było czynne od początku wojny, w czasie inwazyi rosyjskiej i w pierwszej połowie r. 1916. Regularne ambulatoryum powstało w lipcu 1916 w nowej klinice dermatologicznej; pierwszy okres trwał od lipca 1916 do października 1917, następny rok szkolny 1917/1918 z przerwą w miesiącach wakacyjnych, spowodowaną brakiem lekarzy.

Ruch chorych przedstawia się następująco:

W r. szkolnym 1913/14 na 4.000 ambulantów było 1.000 wenerycznych, tj. 25%.

W r. szkolnym 1916/17 na 2.107 ogólnej liczby chorych było 1.472 skórnych tj. 69·8%, 635 wenerycznych, tj. 30·2%.

Pod względem płci było leczonych:

Mężczyzn 1019 tj. 48·3%, z tych leczyło się z powodu chorób wenerycznych 404 = 39·6%, z powodu chorób skórnych 615 = 60·4%.

Kobiet 1088 tj. 51·7%, z tych leczyło się z powodu chorób wenerycznych 231 = 21·2%, z powodu chorób skórnych 857 = 79·8%.

Pod względem rodzaju chorób wenerycznych było:

U mężczyzn	przypadków	kiły	179	czyli	44%
»	»	wrzodu miękkiego . .	6	»	1·4%
»	»	trypra	219	»	54%
U kobiet	»	kiły	137	»	59%
»	»	trypra	94	»	40%

W roku szkolnym 1917/1918 na 2388 leczących się było:

z chorobami skórnymi . . 1845 = 78%
» wenerycznymi . 543 = 22%.

Pod względem płci było:

Mężczyzn 1204 tj. 50·4%, z tych leczyło się z powodu chorób wenerycznych 391 = 32%, z powodu chorób skórnych 813 = 68%.

Kobiet 1184 tj. 49·6%, z tych leczyło się z powodu chorób wenerycznych 152 = 12%, z powodu chorób skórnych 1032 — 88%.

U mężczyzn	było	przypadków	kiły	208	czyli	53%
»	»	»	wrzodu miękkiego	7	»	1·7%
»	»	»	trypra	176	»	45%
U kobiet	»	»	kiły	114	»	75%
»	»	»	trypra	38	»	25%

W ambulatoryum kliniki dermatologicznej w Krakowie ogólna liczba ambulantów wynosiła w r. szkolnym 1913/1914 — 1305, z tego było chorych wenerycznych 250 czyli 11·5%, a mianowicie kiły 8·2%, wiewióra 10%, wrzodu miękkiego 0·95%.

W latach szkolnych 1914 i 1915 ambulatoryum było zamknięte, otwarto je z początkiem roku 1916. W tym roku leczyło się ogółem 1186, z tego chorych wenerycznych 203 = 17%, w czem stanowiła kiła 7·8%, wrzód miękki 2·1%, wiewiór 7·2%.

W r. 1917 liczba chorych 1127, w tem 246 wenerycznych czyli 21%, a z tego kiła 7·5%, wrzód miękki 1·3%, wiewiór 6·2%.

W r. 1918 liczba chorych 2452, w tem 347 wenerycznych czyli 14%, a z tego kiła 7·4%, wrzód miękki 1·7%, wiewiór 5%.

W ambulatoryum Polikliniki powszechnej we Lwowie leczono w roku 1918 ogółem 223 chorych, w tem wenerycznych 69 czyli 30·9%, skórnych 139 czyli 62%, resztę stanowili inni chorzy, niewłaściwie się na oddział zgłaszający. Interesującym jest stosunek leczonych na choroby weneryczne kobiet i mężczyzn, a mianowicie u mężczyzn stanowiły choroby weneryczne 43%, u kobiet 9·5%, resztę choroby skórne; u mężczyzn z chorób wenerycznych najwięcej było przypadków wiewióra, bo przeszło 60%, wrzód miękki i kiła razem 36%, kiła świeża u kobiet 20%.

Dla porównania przytaczam stan leczących się w r. 1913, tj. tuż przed wojną; w tym roku liczba chorych wynosiła 1528, a więc blisko 7 razy więcej aniżeli w r. 1918, mężczyzn 81%, kobiet 19%; ubytek zaznacza się tu nietylko u mężczyzn, co jest wojną wytłumaczone, ale także i u kobiet. W liczbie leczących się było przypadków wenerycznych 56%, skórnych 40%, u mężczyzn choroby weneryczne stanowiły 52% (więcej o 9% jak w r. 1918) skórne 44%, u kobiet weneryczne 16%.

Oprócz wymienionych istnieje ambulatoryum dla chorób wenerycznych przy Kasie chorych miasta Lwowa, założone w r. 1909. Liczba chorych wenerycznych i skórnych zwiększała się tam stale, z początkowych 1200 wynosiła w r. 1913 — 1800; choroby weneryczne stanowiły 33%, mężczyzn 97%, kobiet 3%. W chorobach wenerycznych było 70% przypadków wiewióra, kiły 16%, wrzodu miękkiego 1·5%, reszta choroby płciowe niezakaźne. Ambulatoryum to nie funkcyonowało przez czas wojny, czynne jest dopiero od 1. września 1918; liczba chorych za czas

do 7. grudnia 1918 wynosi: wogóle leczyło się 66 osób, z tego mężczyzn 59, kobiet 7, mężczyzn na choroby skórne 39, weneryczne 20, z kobiet jedna z powodu świeżej kiły, 6 na choroby skórne.

Jaki był stan chorych w szpitalach wojskowych w czasie od 1915—1918, nie mogę podać z powodu braku odnośnych dat. Sanitarne władze wojskowe w czasie od 1915 do 1917 twierdziły, że Lwów i kraj nasz pod względem źródeł zakażenia stoi bardzo wysoko. Mniemanie to nie było zupełnie słuszne z tego powodu, że oparte było na sklejanych naprędce i nie ściśle badanych obliczeniach. Stwierdzono bowiem niejednokrotnie, że podawane w doniesieniach wojskowych źródła zakażenia z podaniem Lwowa sprawdzały się bardzo rzadko, nieledwie jedno na 50, przyczem popełniano myłki tego rodzaju, że podawanie źródła zakażenia co do wrzodów pierwotnych nie zgadzało się nigdy czasowo z wystąpieniem zmiany, a nasilenia przewlekłych postaci wiewióra zaliczano do świeżo nabytych we Lwowie.

Nie da się jednak zaprzeczyć, że Lwów jako stacya przechodowa ogromnej masy wojsk, położony tak przy linii bojowej, że służyć musiał tym wojskom jako najbliższa wielkomiejska stacya wypoczynkowa i urlopowa, mógł dostarczać większego kontyngentu w chorobach wenerycznych, aniżeli miasta korzystniej położone.

Na wzrost chorób wenerycznych i świadomość niebezpieczeństwa stąd płynącego dla ludności, jak wspomniałem na wstępie, zwróciły uwagę krajowe władze rządowe i autonomiczne; w kilku ankietach, powołanych przez Namiestnictwo, gminę miasta Lwowa i władze wojskowe, stwierdzono konieczność podjęcia energicznej walki przeciw rozszerzającym się nadmiernie chorobom wenerycznym. Wnioski, przez te ankiety i Radę zdrowia uchwalone, przedłożono rządowi do wykonania w memoryale, opracowanym przez prof. Łukasiewicza. Plan mającej być podjętą akcyi skierowany był przedewszystkiem do poprawy stosunków szpitalnych na oddziałach wenerycznych w obu miastach stołecznych, utworzenia nowych, względnie rozszerzenia istniejących oddziałów szpitalnych w miastach prowincyonalnych; uznano konieczność reaktywowania kliniki dermatologicznej we Lwowie, której urządzenie wewnętrzne, wypadkami wojennymi uszkodzone, spowodowało jej zamknięcie, wywołując w ten sposób lukę w walce z chorobami; następnie uznano potrzebę ułatwienia leczenia ruchomego przez utworzenie ambulatoryów i ruchomych stacyi leczniczych, w końcu uznano za konieczne uświadamianie ludności o nadmiernem szerzeniu się chorób i niebezpieczeństwach z tem związanych.

(Dokończenie nastąpi).

Sprawy Towarzystw naukowych.

Towarzystwo lekarskie krakowskie.

Posiedzenie w dniu 11. grudnia 1918

(Dokończenie).

Ponadto wybrani zostali następujący koledzy: na 3 lata (1919, 1920 i 1921): redaktorem Przeglądu lekarskiego: prof. Ciechanowski, administratorem Przegl. lek.: kol. Wojciechowski; na rok: do komisyi rewizyjnej krakowskiego Towarzystwa lek.: Tym. Piotrowski i Z. Wachtel (sen.); do komisyi redakcyjnej Przegl. lek.: Blassberg, prof. Browicz, prof. Krzyształowicz, prof. Majewski i prof. Rutkowski; delegatami do Rady zawiadowczej Towarzystwa lek. gal.: prof. Browicz i Ciechanowski; delegatem do komisyi rewizyjnej Towarzystwa lek. gal.: kol. Schöngut; delegatami na Walne Zgromadzenie Towarzystwa lek. gal.: kol. Ackermann, Berezowski, prof. Ciechanowski, Damski, doc. Janiszewski, prof. Kostanecki, Kwaśnicki, Lang, Landau sen., Schöngut i Surzycki; zastępcami tychże delegatów: Służewski, prof. Majewski, T. Piotrowski, Z. Wachtel sen., Wojciechowski.

Uwaga: Pozostają w urzędzie do końca 3-letnich kadencyi skarbnik i gospodarz domu (do końca 1919 r.), bibliotekarz i sekretarz stały (do końca 1920 r.).

Dr Michejda, sekr. dor.

Posiedzenie sprawozdawcze w dniu 8. stycznia 1919.

Przewodniczy kol. prezes prof. Krzyształowicz. Obecnych 16 członków.

I. Przewodniczący uczcił w krótkiem przemówieniu pamięć ś. p. kol. Pawła Radeckiego. Przemówienia tego obecni wysłuchali stojąc.

II. Protokół z ostatniego posiedzenia po odczytaniu przyjęto.

III. Kol. prezes prof. Krzyształowicz referuje wniosek Wydziału o podwyższenie wkładki. Pierwotnie Wydział polecał podwyższenie wkładki do 60 kor., co było związane z dostarczaniem członkom »Lwowskiego Tygodnika lekarskiego«, a ponieważ obecnie »Tygodnik lekarski« nie może wychodzić, Wydział proponuje podniesienie wkładki do 48 koron dla pokrycia kosztów wydawnictwa »Przeglądu lekarskiego«.

W dyskusyi zabierają głos kol. Landau, kol. prezes Krzyształowicz i kol. prezes Damski, poczem wniosek uchwalono.

Kol. Glassner wyraża pod adresem redakcyi »Przeglądu lekarskiego« życzenie o wznowienie działu referatowego.

IV. Ustępujący Zarząd przedstawił następujące sprawozdania za r. 1918:

1) Kol. prof. Nitsch złożył sprawozdanie z ruchu naukowego:

W r. 1918 odbyło się 25 posiedzeń w czasie od 9. I. do 11. XII. z przerwą 3-miesięczną w czasie wakacyi. Jedno posiedzenie (dnia 9. I.) było sprawozdawcze i równocześnie naukowe, jedno wyborcze (11. XII.), 2 nadzwyczajne: z nich jedno (d. 16. II.) zwołane było, by zaprotestować przeciw traktatowi brzeskiemu, drugie (d. 9. X.) by dać wyraz uczuciom Towarzystwa z powodu Manifestu Rady Regencyjnej. Reszta posiedzeń t. j. 21 było naukowych: na 18 z nich wygłoszono 21 odczytów z różnych działów umiejętności lekarskich; na 4 posiedzeniach naukowych nie wygłoszono żadnego odczytu: odbyły się na nich tylko demonstracye. W odczytach i referatach uczestniczyło 20 kolegów, a mianowicie: Artwiński, Bier, Ciechanowski, Janiszewski, Kostrzewski, Latkowski, Markowski, Mayer, Nitsch, Nowaczyński, Nowotny, Piltz, Piotrowski, Rosner, Rychliński, Szwarc, Seńkowski, Wachholz, Walter, Weissglas.

Demonstracye odbyły się na 14 posiedzeniach, a brało w nich udział 29 kolegów, a mianowicie: Beaurain, Blassberg, Borowski, Ciechanowski, Glassner, Gliński, Hładij (3 razy), Krzyształowicz, Latkowski, Michejda (2 razy), Mostowska, Niepielski, Nowaczyński, Radliński, Radwańska (2 razy), Rogalski, Rosner (3 razy), Rychliński, Szancenbach (2 razy), Wachnianin, Zubrzycki. Przedmiotem demonstracyi było 22 preparaty anatomiczne, jeden przyrząd do oznaczania ciężaru właściwego krwi, 47 chorych z klinik chirurgicznej, neurologicznej, położniczo-ginekologicznej i wewnętrznej.

W dyskusyi po odczytach i demonstracyach zabierało głos 89 kolegów i gości; stopień i ożywienie dyskusyi bywały bardzo różne, a mianowicie: Po 4 odczytach nie było żadnej dyskusyi, po 3 odczytach przemawiał w dyskusyi 1 z kolegów, po 2 przemawiało 2 kolegów, po 3 przemawiało 3, po jednym 4, po dwu odczytach przemawiało po 5, 6 i 7 kolegów, a po trzech odczytach przemawiało: raz 8, raz 11, raz 14 kolegów. Mianowicie 11 kolegów brało udział w dyskusyi po odczycie kol. Rosnera »O konstytucyi płciowej kobiety«, a 14 kolegów — po odczycie wspólnym kol. Ciechanowskiego, Latkowskiego, Nitscha »O grypie hiszpańskiej w Krakowie w r. 1918.

Udział członków na posiedzeniach bywał bardzo różny: najmniej było członków 15 (na posiedzeniu 5. VI.), najwięcej 96 (na posiedzeniu nadzwyczajnem 16. II.) i 92 (na posiedzeniu dnia 30. I.). Przeciętnie bywało na każdem posiedzeniu po 39 kolegów.

Nowych członków przyjęto pięciu. Zmarł jeden członek honorowy, a mianowicie prof. Mars, i 3 członków zwyczajnych, a mianowicie: Dr Bogdanik, Prof. Dr Gliński i Dr Radecki. Na posiedzeniu dnia 4. XII. mianowano członkiem honorowym Prof. Dr Emila Godlewskiego.

2) Kol. Blassberg złożył sprawozdanie z ruchu biblioteki: W dniu 31. grudnia 1918 było w bibliotece uporządkowanych i skatalogowanych 11.545 dzieł i 655 wydawnictw peryodycznych. Inwentaryzacyę wstrzymano dla braku miejsca w bibliotece. Sprawa rozszerzenia biblioteki będzie przedmiotem starań nowego Zarządu Towarzystwa.

W ciągu roku 1918 wypożyczono z biblioteki książek lub pism 43, zwrócono 14, pozostaje zaległych 29. Nadto z ubiegłych lat nie wpłynęło 115 książek lub czasopism wypożyczonych. Liczba członków korzystających z biblioteki wynosiła 23. Dary: prof. Ciechanowski zasilił bibliotekę, jak corocznie, licznemi dziełami i czasopismami. Oprócz tego wpłynęły do biblioteki liczne dzieła i czasopisma od Dra Harajewicza i Markowej oraz z biblioteki pozostałej po ś. p. prof. Glińskim. Do kasy podręcznej biblioteki wpłynęło do pozostałości z r. 1917 w ciągu roku 1918

za sprzedaż duplikatów 67 kor. 60 hal., wydatków nie było żadnych, tak, że na rok 1919 pozostaje w kasie kwota 310 kor. 87 hal.

3) Kol. Ackerman złożył sprawozdanie z dochodów i wydatków Towarzystwa.

4) Kol. Wojciechowski złożył sprawozdanie z administracyi »Przeglądu lekarskiego«.

5) Sprawozdanie, zatwierdzone przez komisyę rewizyjną Towarzystwa, zostało jednomyślnie przyjęte.

V. Kol. prof. Krzyształowicz, oddając przewodnictwo kol. Damskiemu, dziękuje Wydziałowi i wszystkim kolegom, którzy pracowali dla Towarzystwa. Kol. Damski, obejmując przewodnictwo, wyraża uznanie ustępującemu Wydziałowi, a w szczególności kol. prof. Krzyształowiczowi za pracę dla Towarzystwa w imieniu swojem i kolegów.

Dr Czesław Karwowski, sekretarz doroczny.

Wiadomości bieżące.

Kraków. Dr Bronisław Sawicki został mianowany honorowym profesorem chirurgii w Warszawie.

— W dziennikach ukazał się następujący komunikat: »D. 6. VIII. odbył się we Lwowie pod przewodnictwem Dr Mikołajskiego zjazd lekarzy rządowych byłej Galicyi. Tematem obrad była walka z tyfusem plamistym we wschodniej części Małopolski. Wojna, nadzwyczajna śmiertelność (z samego tyfusu plamistego zmarło w tym roku 22 lekarzy w Galicyi), przerzedziły bardzo silnie zastępy tych pracowników, tak, że obecnie wakuje przeszło 20 posad lekarzy powiatowych, nie mówiąc o okręgowych. Z tych, którzy zostali na stanowiskach, wielu stara się o przeniesienie, nie mogąc wegetować w strasznych warunkach, jakie wytworzyły się w tej części kraju. Dr Mikołajski wezwał w imię patryotycznego obowiązku do wytrwania, zaznaczając, że przedstawił Ministerstwu wnioski celem poprawy bytu tych lekarzy, przyczem stwierdził, że lekarze ukraińscy wszyscy bardzo po obywatelsku w czasie okupacyi ruskiej postępowali, łagodząc antagonizmy i chroniąc nawet ludność polską przed nadużyciami ruskich żołnierzy. Wobec tego mówca wniósł projekt do rządu, by lekarzy ukraińskich zostawić w służbie, o ile złożą przysięgę państwu polskiemu. Nakoniec stwierdził Dr Mikołajski, że epidemia tyfusu w Galicyi wygasa«.

— Ministerstwo poczt i telegrafów zniosło uwolnienia od opłat pocztowych za przesyłki, wysyłane w celu badania sanitarnego przez szpitale, lekarzy i urzędy publiczne.

— Dyrektor Okręgowego Urzędu zdrowia we Lwowie polecił lekarzom powiatowym przydzielać czynności lekarzy i referentów sanitarnych przy ekspozyturach Sekcyi opieki Ministerstwa spraw wojskowych na wniosek Generalnej Ekspozytury tej Sekcyi.

— Redakcya »Gońca«, dziennika wychodzącego w Krakowie, prosi za naszem pośrednictwem o nadsyłanie popularnych artykułów higienicznych. Za artykuły takie wypłacać będzie »Goniec« honoraryum autorskie.

— W warszawskim »Kuryerze polskim« znajduje się w artykule p. t. »Piękności naszej administracyi« następujący ustęp (powtórzony przez krakowski »Czas«): »Jesteśmy pewni, że istnieją stosy okólników, zabraniających lekarzom w Ministerstwie zdrowia ordynowania w domu lub szpitalu w czasie godzin urzędowych. Ale jeszcze bardziej pewni jesteśmy, że się te ordynacye odbywają codziennie, co przecież tak łatwo sprawdzić! Chodzenie w godzinach biurowych po praktyce prywatnej jest już trudniejsze do stwierdzenia, chyba, że, jak się to i nie po raz pierwszy zdarzyło, p. referent zapowiada oficyalnie swą nieobecność na trzy dni, ponieważ wyjeżdża na prowincyę na konsylium«. — Czyżby to istotnie było prawdą?!

— W Łodzi było od 27. VII. do 9. VIII. b. r. przypadków duru plamistego 39 († 3), duru brzusznego 31 († 3), czerwonki 88 († 18). Odkażono w tym czasie 1680 mieszkań i odwszawiono 6489 osób.

Zmarli: Dr Bogusław Trzciński, starszy lekarz powiatowy w Pilźnie, w 50 r. ż.

Odpowiedzialny redaktor:
Prof. Dr Stanisław Ciechanowski.

Treść:

Nakładem Towarzystwa lekarskiego krakowskiego. W drukarni Uniwersytetu Jagiell. pod zarządem J. Filipowskiego.